

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

Colecția
HAGIOLOGICA

SFÂNTUL IOAN
ARHIEPISCOPUL THESSALONICULUI

MINUNILE
Sfântului Mare Mucenic
DIMITRIE
Izvorătorul de Mir

Traducere din limba greacă veche de
protopresbiter dr. Gabriel Mândrilă
și dr. Laura Mândrilă

Cu o postfață și note de
protopresbiter dr. Gabriel Mândrilă

SOPHIA / METAFRAZE
București

CUPRINS

Martiriul Sfântului Dimitrie	5
Istorisire în amănunt a celor mai vechi minuni ale Sfântului Dimitrie	
Prolog. Cuvânt de laudă înălțat lui Dumnezeu și Preaslăvitului Purtător de chinuri Dimitrie	21
Minunea I. Despre eparhul ajuns la deznădejde	31
Minunea a II-a Despre cel suferind de hemoragie	52
Minunea a III-a Despre molimă	58
Minunea a IV-a Despre cel demonizat	74
Minunea a V-a Despre cererea moaștelor mucenicului	80
Minunea a VI-a Despre tronul de argint	85
Minunea a VII-a Despre Onisifor Paramonarul	91

Minunea a VIII-a Despre pronia arătată de marele-mucenic în timpul foametei	95
Minunea a IX-a Despre pronia arătată și altă dată de marele-mucenic tot în timpul foametei	99
Minunea a X-a Despre Doamna Evtaxía	106
Minunea a XI-a Despre eparhul hulitor	116
Minunea a XII-a Despre incendiarea Ciboriumului	120
Minunea a XIII-a Despre asediarea cetății	132
Minunea a XIV-a Despre tragedian	143
Minunea a XV-a Despre vedenia îngerească	172
Postfață. Moaștele Sfântului Mare Mucenic Dimitrie	181

pe aceasta pentru cei ce vor fi așezați de-a dreapta Judecătorului Celui fără de moarte, prin harul Său, de asemenea, și nu prin dreptatea voastră.

9. Să ascultăm, așadar, cu voia voastră, cu luare-aminte și zdrobire de inimă cea dintâi dintre minuni, care sunt încredințat că e cunoscută multora dintre voi, pentru că s-a aflat de ea nu doar în Macedonia, ci și în cetatea-capitală [a Constantinopolului], și până în ceasul de acum este cântată de gurile tuturor, de vreme ce neîn-doioasa și neașteptata facere de minuni a celui ce a mucenicit e transmisă din tată-n fiu.

Iar Dumnezeuului nostru, slava și puterea, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Minunea I

DESPRE EPARHUL AJUNS LA DEZNĂDEJDE

1. Un oarecare Marian¹, bărbat vestit pentru neamul și averea sa, care făcea parte din senatul imperial, primise porunca de a ocupa tronul de eparh² al Illyricului³. Odată ajuns în metro-

¹ E menționat în jurul lui 500 (*Lemerle II* (1981), p. 79).

² Termenii „ἐπαρχος” și „ὕπαρχος” se folosesc în acest text ca sinonime, fără a se face o distincție clară între ei, de multe ori fie unul fiind folosit în locul celuilalt, fie singularul fiind folosit în locul pluralului, dar și invers (pentru detalii, a se vedea *Lemerle I* [1979], pp. 39-40). În perioada respectivă Thessalonicul a fost capitala eparhiei Macedoniei și a hyparhiei Illyricului (pentru detalii, a se vedea A. Konstantópoulou, *Îstoria geografică a Macedoniei în sec. IV-VI (Ιστορική γεωγραφία της Μακεδονίας [4ος -6ος αι.]*, teză de doctorat, Ioannina, 1984, pp. 82, 97-99).

³ Eparhia (prefectura) Illyricului (*Praefectura praetorio per Illyricum*) se naște de facto odată cu *lex Vatinia* (59 î. Hr.), devenind în timpul lui Cezar unul dintre pilonii de bază ai expansiunii Imperiului Roman. În timpul lui Iustinian îngloba provinciile Moesia I (cu centrul la Viminacium), Dacia Ripensis (Ratiaria), Dacia Mediterranea (Serdica), Dardania (Scupi), Praevalitana

pola de Dumnezeu păzită a Thessalonicului, întrucât a guvernat cu dreptate, nemitarnic și întru evlavie, bineplăcând lui Dumnezeu și, totodată, având parte de recunoștința poporului, a fost zavistuit de diavolul, pizmuitoarul a tot lucrul bun¹. Mai întâi i s-au adus de acela gânduri de lăcomie și poftă trupești necuviincioase, care ard pe dinăuntru liniștea și cumpătarea minții; și de acolo s-a aprins ca un foc, de asemenea, rădăcina relelor, după cum o numește apostolul, adică iubirea de arginți², ale cărei ramuri sunt mulțimea patimilor și a cărei roadă e a doua moarte – moartea celor ce vor fi aruncați în iezerul cel de foc³.

2. Pentru că acel mare bărbat, prieten al virtuții, fiind mai degrabă el podoaba rangului de-

(Doclea), Macaedonia I (Thessalonic) și Macaedonia II (Stobi), Thessalia (Larissa), Epirus Nova (Dyrrachium) și Epirus Vetus (Nikopolis), Ellada (Corint), Creta (Gortina). După cum vedem în textul de față, un secol mai târziu, structura aceastei administrative se păstrează. În jurul lui 440, sub presiunea hunilor lui Attila, capitala Illyricului a fost mutată la Thessalonic, pentru ca mai târziu Iustinian prin *Novella a XI-a* (535) să o mute mai spre nord, mai aproape de Dunăre.

¹ Ierarhia păcatelor capitale aparține tradiției răsăritene, formulată de Evagrie Ponticul în *Capetele practice* (PG 40, 1236): *γαστριμαργία* (lăcomia pântecelui), *πορνεία* (desfrânarea), *φιλαργυρία* (iubirea de arginți), *λύπη* (întristarea), *ὄργη* (mânia), *ἀκηδία* (acedia), *κενοδοξία* (slava deșartă), *ὕπερηφανία* (mândria). Cf. Ioan Damaschin, *Despre cele opt duhuri ale răutății*, PG 95, 92-96.

² I Tim. 6, 10.

³ Cf. *Apoc.* 19, 20; 20, 15; 21, 8. A doua moarte e pedeapsa veșnică a celor osândiți la Judecata finală.

cât rangul podoaba sa, și-a ținut trupul în frâu printr-o hrană simplă, a nimicit cu totul plăcerile cărnii; și așa, prin îmbogățirea și dobândirea bunelor obișnuințe și purtări, a lepădat lațurile iubirii de arginți ca pe o miasmă și nelegiuire stricătoare de suflet. Când preavicleanul demon pricepu meritele acestui bărbat, știind că autorul Pildelor spune „cârmuitoarii sunt mânioși”¹, a încercat să-l împingă spre furie și mânie împotriva supușilor, cu gândul că va izbuti în felul acesta să nu ajungă pe placul lui Dumnezeu, adăugându-i astfel și tristețea ca urmare, chipurile, a neîmplinirii celor hotărâte de el sub imperiul mâniei; căci, după cum se spune, neizbânda dă naștere supărării².

3. Fiindcă a tăiat amândouă lațurile acestea prin blândețe și iubire de oameni, cu conștiința că și el, și supușii sunt din aceeași plămădă, atunci făcătorul de rele satana îl lovi cu *acedia* (duhul de amiază), cel de-al șaselea vlăstar al răutății. A adus asupra sa gândul că nu există nici o răsplată pentru astfel de trude, încercând să semene pe ascuns neîncrederea în făgăduințele Mântuitorului și adâncind mintea, ca și cum ar fi îngropat-o, în uitarea de slava cea fără de sfârșit

¹ *Pild.* 24, 72 (31, 4) (LXX).

² Cf. Nil Ascetul, *Despre cele opt duhuri ale răutății* (PG 79, 1156C).

a celor ce or să fie (a celor viitoare). Totodată a strecurat printre gândurile acelui bărbat că oste-neala virtuților e îndelungă și sudoarea sufletului, deloc puțină, iar ca răsplată și tihnă nu are decât bunul renume printre oameni; împingându-l astfel să-și trâmbeze virtuțile și să se mândrească cu slava pe care o avea printre supuși a încercat să-l facă slab în fața celui de-al șaptelea demon al patimilor, adică a slavei deșarte.

4. Pentru că prin ajutorul lui Hristos el s-a arătat cârmuitor nu atât al supușilor săi, cât al propriei persoane, aducându-și aminte de-a pururea de bunățile făgăduite de Dumnezeu celor pătimitori de bunăvoie pe lumea aceasta, cu gândul neîncetat la chinurile veșnice care-i pândesc pe cei ce petrec în viața asta trândav, a alungat *acedia* (duhul de amiază) prin răbdare, credință neclintită, iar slava deșartă a ofilit-o prin frica de gheenă, prefăcând-o în smerenie. Așadar, biruind cu ajutorul lui Hristos cele șapte gânduri (duhuri) ale răutății și călcându-le în picioare ca pe niște împletituri din ierburi uscate, l-a făcut pe vrăjmașul să scrâșnească din dinți. Atunci și-a pus în mișcare întreaga panoplie, aflată, după cum se spune, „în mușchii de pe pânțele”¹, anume mașina de asediu cea mai de seamă din-

¹ Iov 40, 16.

tre gândurile (duhurile) răutății, care este hula, întâi-născutul răului, în care până și șarpele, începător al răului, s-a încurcat înainte de toți, prin pervertirea gândurilor, pricină din care a și fost aruncat din cer și a căzut¹ la pământ.

5. Și cum este aceasta, dragii mei? E putreziciunea de netămăduit a mândriei, culmea și cununa răutății, întâia și ultima boală a ființei înzestrate cu rațiune; este prima pentru că în ea s-a încurcat mai întâi, după cum s-a spus, satana de bunăvoie, dar și ultima, fiindcă nici o altă patimă n-a putut-o birui pe aceasta cât privește răul. Pe aceasta o seamănă vrăjmașul de obște al firii omenesti în gândurile omului ca pe o ultimă încheștare greu de biruit, strecurându-i într-ascuns asemenea păreri:

6. „Iată”, îi zice, „ai biruit cu ajutorul înfrânării și al chibzuinței patimile sufletului și ale trupului: cu ajutorul părții raționale ai ținut în frâu în chip înțelept și cumpătat înfumurările mâniei și poftei și capcanele tuturor demonilor le-ai aruncat în aer; de tine a fost supusă lăcomia, legată neînfrânarea iubirii de plăceri a trupului, călcată în picioare iubirea de arginți; tu ai îngenuncheat mânia prin blândețe, întristarea pentru

¹ Cf. Lc. 10, 18.

cele lumești ai sfâșiat-o prin nădejdea nesticăciunii, acedia în lucrarea virtuților ai doborât-o prin credință și, prin fiica ei, prin răbdare¹, ai nimicit slava deșartă, totuna cu ambiția și cu faptul de a fi pe placul oamenilor, prin ascunderea virtuților. Ajungând deasupra tuturor acestora, preafericite eparhe, preaslăvite – atât de Dumnezeu, cât și de oameni –, cum să nu fii în preajma sfinților, cum să nu fii mărit prin bărbăția sufletului, și nu prin ajutorul din ceruri? Căci, dacă sprijinul a venit din altă parte, atunci ție nu ți se va înmâna nici o cunună².”

7. Strecurând, pe ascuns, în gândurile preafericitului eparh Marian, despre care am amintit, asemenea lucruri, cel rău încercă să-l facă pe acest bărbat să cadă în trufie; și voia să-l convinică că și-a dobândit virtuțile prin forțele proprii, după cum spuneam, și nu cu ajutorul lui Dumnezeu, pentru ca, atunci când Marian s-ar fi învoit în sinea-i cu astfel de gânduri, Dumnezeu, supărat din pricina nerecunoștinței lui, să-l lipsească de ajutorul Său; astfel, lovindu-l preavicleanul pe cel ce a fost părăsit atunci de El, avea să lucreze în el, după cum stă scris, „toată pofta”³ sa.

¹ Cf. Iac. 1, 3.

² Cf. II Tim. 4, 8.

³ Rm. 7, 8.

8. Fiindcă Veliar a fost învins prin Hristos și de data asta de preafericitul Marian, care a primit ajutor de la Dumnezeu și de-a pururi Îl chema: „Tu ești Dumnezeu, Carele înveți pe om cunoștința, Tu ești Făcătorul sufletului și Plăsmuitorul trupului, Lucrătorul legăturii dintre ele, Chivernisitorul împreună-sălășluirii și Iconomul despărțirii lor, totodată Proniatorul și Taumaturgul replăsmuirii la Înviere și al reunirii neamestecate a acestora întru nesticăciunea vieții veșnice”; și fiindcă se smerea și rostea încă multe alte [rugațiuni] asemenea, dându-I lui Dumnezeu toată slava și mulțumirea, demonul cel pizmaș, negăsind nici o capcană împotriva sufletului său, se întoarse cu război asupra trupului.

9. Și cerându-l de la Dumnezeu ca pe Iov (căci, dacă nu-i îngăduie Dumnezeu, cel rău n-are putere de la sine nu doar asupra unui om care, vezi bine, e și temător de Dumnezeu, dar nici măcar asupra porcilor, după cum ne arată lămurit *Evanghelia*¹), îl lovi pe acest bărbat cu boala paraliziei trupești², astfel că zăcea la pat cu mădularele inerte, fără a se putea defel mișca sau mânca singur. Apoi, după ce s-au adunat, mulțumită numelui său slăvit, toți medicii, nu doar din oraș, ci

¹ Cf. Mt. 8, 30 ș.urm.; Mc. 5, 11 ș.urm.; Lc. 8, 32 ș.urm.

² Probabil pareză, tetraplegie.

din tot ținutul, arta medicală și-a arătat virtuțile cu alifii bine-proporționate și prelucrate, ce înmuiiau bine și cu grijă întreaga suprafață uscată a trupului, cu tot soiul de amestecuri de poțiuni, luate în diferite doze, care revigorau și întăreau prin calitățile tămăduitoare ale antidotului starea lăuntrică a sucurilor interne în neorânduială; și prin amestecuri, așezate dedesubt¹, foarte înțelept alcătuite, care ușurau golirea [de gaze ale] intestinelor, oprindu-le chiorăitul, se scădea acea stare de distimie și greață ce cuprinde totul, până și creierul. Toate acestea însă, ca și altele la care a fost supus acest bărbat mai degrabă sporeau boala trupului, aruncându-i sufletul în deznădejde, căci răul se hrănește îndoit când e însoțit de apăsare sufletească.

10. Când bărbatul acesta își pierduse desăvârșit încrederea în tot ajutorul omenesc și, prin urmare, cei veniți pregăteau cele de trebuință pentru moartea sa, unul, care părea a fi dintre apropiații lui, i-a spus la ureche: „Există un bărbat care, din câte mi s-a spus, te poate face sănătos, o, stăpâne, dacă vrei să porți și să-ți înfășori gâtul cu o fâșie de pergament însemnată!”. „Și ce zici că stă scris pe pergament?”, l-a întrebat Marian, iar sluga: „Când l-am întrebat mânat de cu-

¹ Se referă, probabil, la clisme.

riozitate și de prea multa mea grijă față de tine, stăpâne, nu mi-a ascuns că sunt însemnate și pe o parte, și pe alta diferite linii, asteriscuri, semicercuri și alte forme geometrice și cu litere ebraice numele unor îngeri necunoscuți celor mai mulți¹. Dar ce nevoie avem noi să aflăm sensul și formele celor înscrise? Scopul nostru, al slugilor tale, este unul – acela de a te face sănătos pentru ca nu cumva noi, ba poate chiar întreg orașul, să ne afundăm de vii în iad din pricina pierderii tale. Ia, așadar, stăpâne, bucațica asta de piele², poart-o, însănătoșește-te și slobozește-i de întristarea cea aducătoare de stricăciune și de durere pentru tine pe cei aflați în preajma ta.”

11. Atunci eparhul cel cu adevărat credincios și preaslăvit, după [voia lui] Dumnezeu, și-a ațintit privirea la el: „Mai întâi, o, sfetnice stricător de suflete, de unde-ai priceput că vreau să scap de boală purtând pergamentul, sau mai degrabă cum nu ți-a fost clar că nimic bun nu poate

¹ Numele acestea au fost puse în circulație de tradiția cabalistă (*a se vedea, d. ex.,* A.Z. Idelsohn, *Jewish Liturgy and Its Development*, 1932, Ed. Dover, p. 50).

² E vorba de o amuletă magică, sincretistă, cuprinzând atât litere evreiești, numele cel de nerostit al lui Iahve, conform tradiției cabaliste, dar și pe cele ale îngerilor, păstrate doar în tradiția apocrifă (ca armă împotriva duhurilor necurate), precum și elemente legate de cultele misterice din Orientul Mijlociu (asteriscul fiind folosit în Siria târzie ca simbol al lui Hermes). *A se vedea* și Erwin Ramsdell Goodenough, *Jewish Symbols in the Greco-Roman Period*, PUP, Princeton, pp. 164 ș. urm.

fi scris pe el, de vreme ce cel ce le-a însemnat n-a voit să dezvăluie sensul celor înscrise? „Căci tot ceea ce este descoperit, lumină este”¹, după cuvântul apostolului. Iar dacă, să presupunem, ar fi cu putință să mă însănătoșesc purtând acele litere ciudate, totuși eu nu-mi doresc sănătatea trupului, dar pierderea sufletului, nici chiar dacă ar urma să câștig lumea întreagă.² Pleacă, și altă dată să nu mai vii cu asemenea sfaturi!” „Așadar ai hotărât, stăpâne, să scapi de viață ca să ne omori și pe noi înaintea ta?”, îl întrebă sluga, iar eparhul: „Nici pe voi nu vă dau morții, nici pe mine, chiar dacă-mi voi despărți sufletul de trup pentru credința în Hristos, fără să fie nevoie de a mă folosi de năstrușnicia batjocurii demonice, chiar dacă ar trebui să fiu pedepsit numai și pentru faptul că am numit «facere de bine» lucrătura acestei puteri străine; căci cum se vor putea face bine vreodată cei ce s-au despărțit pe ei înșiși de adevărata pronie dumnezeiască din pricina răutății lor peste măsură? Cei fără o viețuire înaltă în ce chip vor dărui așa ceva și celorlalți? Așadar, făgăduința acestora e amăgire și nimic altceva decât adevărată înșelăciune.” După ce-a alungat sluga cu aceste cuvinte, adormi din pricina vorbei multe și a durerii sufletești și trupești.

¹ Ef. 5, 14.

² Mt. 16, 26.

12. Iată că în somn vede pe un Dimitrie, care i se păru a fi unul dintre prietenii săi adevărați, preabine cunoscut și vestit printre curtenii imperiali: „Ce ai, iubite, de ești așa de apăsător? Fă-mi degrabă cunoscută pricina și poate am vreun sfat folositor pentru tine.” Atunci eparhul îi răspunse în vis: „Câte anume dintre cele vii am și câte dintre cele ce zac în mormânt nu am? Căci capul întreg mi-e vătămat cumplit de rău și simțurile degeaba le am, fiindcă nici ochi să vadă limpede, nici urechi să audă altceva în afară de zgomotele foarte puternice, nici nas să distingă clar mirosurile între ele nu am, iar pentru limbă nu e nici o diferență între dulce și amar; așa tot trupul meu s-a preschimbat, încât la atingerea de cele calde mi se pare că îngheț, iar de cele reci simt că mă încălzesc; umerii, coatele, mâinile atârnă inerte de corp, purtate de orice altă mișcare în afară de voința mea; în ciuda voinței mele îmi lipsește puterea; la aceeași suferință sunt supuse coapsele și genunchii, tendoanele și tălpile. Mădularele acestea par a-mi aparține, dar de fapt puterea de a le mișca nu e a mea, ci a altcuiva. Așadar, ce poți, prietene și căpetenie, să mă sfătuiești sau să faci pentru mine care sunt afundat într-atâta rău și într-un ocean de boli?”

13. Iar acest Dimitrie, despre care credea el că e prietenul său apropiat, i-a răspuns: „Mai întâi